

ЩОБ РОЗЦВІТАЛА НАША МОВА, ДІТЕЙ ВЧИМО ЛЮБИТИ СЛОВО

Реалізація змістових ліній початкового курсу мовно-літературної освіти в 2-му класі

Катерина ПОНОМАРЬОВА, канд. пед. наук,
провідний науковий співробітник відділу початкової
освіти Інституту педагогіки НАПН України

Серед пріоритетних завдань мовно-літературної освіти молодших школярів — формування такої ключової компетентності як “вільне володіння державною мовою”. У початковій школі воно реалізується за кількома змістовими лініями. Автор розкриває завдання кожної з них і наводить приклади вправ, які стануть у пригоді педагогам під час навчання української мови другокласників.

У 2-му класі змістові лінії “Взаємодіємо усно”, “Читаємо”, “Взаємодіємо письмово”, “Досліджуємо медіа” та “Досліджуємо мовні явища” можна реалізувати на уроках української мови, читання або ж їх інтегрованого курсу. Детальніше розкриємо зміст такої діяльності.

Взаємодіємо усно

У межах цієї змістової лінії у молодших школярів формують такі вміння:

- сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях;
- спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей.

Уміння сприймати й аналізувати усну інформацію

У другокласників уміння сприймати й аналізувати усну інформацію розвиваються в процесі засвоєння елементів мовного потоку (звуків, складів, слів, словосполучень, речень), текстів та інструкцій для виконання навчальних дій.

Учням доцільно пропонувати завдання, опрацьовуючи які вони мають змогу засвоїти різні *мовні одиниці*.

Орієнтовний зміст завдань

- Визнач кількість складів, звуків у почутому слові.
- Поясни, як залежить значення слова від зміни наголосу.

- Установи відповідність між почутими словами і поданими предметами чи малюнками.
- Поділи почуті слова на групи за певною ознакою.
- Знайди “зайве” слово серед поданих слів.
- З’ясуй, скільки слів у реченні, яке ти прослухав.
- Визнач кількість речень у тексті, який ти прослухав.

Для формування вмінь аналізувати й інтерпретувати сприйняті на слух *тексти* можна використовувати літературні твори різних жанрів (казки, оповідання, вірші), а також науково-популярні, навчальні та медіатексти. Опрацьовуючи їх, варто пропонувати другокласникам запитання і завдання, що передбачають:

- запам’ятовування персонажів твору;
 - відтворення основного змісту усного повідомлення;
 - запам’ятовування елементів фактичного змісту (Хто? Що? Де? Коли?);
 - відповіді на запитання за змістом прослуханого;
 - побудову запитань до усного повідомлення;
 - вибір необхідної або цікавої інформації з почутого та пояснення вибору;
 - висловлення свого ставлення до почутого;
 - розповідь про власні почуття, які викликав прослуханий текст;
 - пояснення, чому щось сподобалось у почутому повідомленні, а щось ні.
- Наведемо зразки таких завдань*.

*Усі запропоновані у статті завдання взято з навчального посібника “Я дружу зі словом. 2 клас” (автор К. Пономарьова).

◆ Прослухай текст.

Чи є у бджіл сім'я?

Бджоли живуть родинами — роями. Вони разом шукають і готують їжу, будують житло, ростять малят, захищаються від ворогів.

У кожній родині є королева-матка, трутні й робочі бджоли. Матка і трутні народжують нових бджіл. А робочі бджоли роблять мед. У кожному рою одна матка, кільканадцять трутнів і тисячі робочих бджіл.

Із журналу "Джміль"

Дай відповіді на запитання.

- Як називають бджолину родину?
- Хто народжує нових бджіл?
- Які бджоли роблять мед?

◆ Прослухай текст про мавпенятко.

На острові жило самотнє мавпенятко. З ним ніхто не хотів дружити. Усі його сторонились.

А все тому, що мавпеня нечемно поводитися. Ні з ким не віталосся. Ніколи не вживало ввічливих слів. Якщо бачило в когось банан, виривало його з лап і швидко з'їдало. Коли хотіло приєднатися до гри інших мавпенят, усіх відштовхувало і заявляло:

— Я хочу гратися!

Візьми інтерв'ю в однокласників за поданими запитаннями.

- Чому всі сторонилися мавпеняті?
- Чи шкода тобі його?
- Підкажи мавпеняті, як можна виправити ситуацію.

Належну увагу варто приділяти формуванню вміння слухати, правильно сприймати і розуміти усні *інструкції* щодо виконання навчальних дій. Основна мета цієї роботи — забезпечити не лише розуміння того, що робити, а й відповідні дії учнів, спрямовані на реалізацію поставлених учителем навчальних завдань.

При цьому доцільно пропонувати учням **завдання на уважність**.

Орієнтовний зміст завдань

- Виконай дії, які назвав учитель.
- Відтвори зміст малюнка, який щойно розглянув.
- Знайти в предметах або мовних одиницях названі вчителем ознаки.
- Розподіли зазначені в інструкції обов'язки між учасниками парної чи групової роботи.

Під час повідомлення усних інструкцій недоцільно повторювати їх кілька разів — важливо привчати дітей виконувати завдання після першого прослуховування.

Уміння спілкуватися з іншими людьми

Розвитку вміння спілкуватися з іншими людьми сприяє залучення дітей до складання діалогів та побудови усних зв'язних висловлень.

Для формування *діалогічного мовлення* пропонуємо використовувати різножанрові невеликі тексти, що містять діалог. Ефективними у цій справі й водночас цікавими для учнів стануть інсценізація прочитаних творів, розігрування описаних у фрагментах текстів сцен, читання діалогів персонажів за ролями, проведення інтерв'ю тощо.

Доцільно також використовувати різноманітні творчі завдання.

Орієнтовний зміст завдань

- Доповни діалог репліками-відповідями на подані запитання.
- Побудуй запитання до запропонованих реплік-відповідей.
- Розіграйте діалог за ситуацією, поданою на малюнку.
- Склади діалог за описаною вчителем ситуацією.
- Продовжи діалог за поданим початком.

Значну увагу при складанні й розігруванні діалогів необхідно приділяти засвоєнню формул мовленнєвого етикету (ввічливих слів), коли йдеться про вітання, прощання, прохання, вибачення; дотриманню правил етикету при спілкуванні з людьми різного віку й статусу; вживанню українських форм звертання до дітей і дорослих.

Пропонуємо зразки таких завдань.

◆ Візьми інтерв'ю в однокласників. Постав їм такі запитання.

- Де ти провів (провела) свої канікули?
- Чим займався (займалася)?
- Що найбільше сподобалося?

◆ Поспілкуйся з однокласниками за такими запитаннями:

- Які ти знаєш дитячі журнали?
- Де ти береш журнали для читання?
- Які дитячі журнали любиш читати?
- Що в них цікавого?

◆ У розмові між однокласниками залишилися тільки відповіді. Згадайся, які запитання були поставлені. Запиши їх.

- _____
- Зозуля відкладає яйця в гнізда інших пташок.
- _____
- Найбільший у світі птах — страус.
- _____
- Найменшу пташку називають колібрі.
- _____
- Зовсім не літають страуси й пінгвіни.

◆ Прочитай із сусідом чи сусідкою по парті таку розмову за ролями.

- Петре, а твої улюблені овочі зовсім не українські.
- Як не українські?
- Вони потрапили до нас із різних куточків світу.
- Хіба картопля не українська?
- Ні! Її батьківщина — Південна Америка.
- А помідори?

